

Львівський державний університет фізичної культури

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**Тематика і короткий зміст практичних занять з дисципліни
«Основи теорії музики»**

Для студентів 1 курсу ФПО спеціальності 024 «Хореографія»

Підготував: викладач Кисляк Б.М..

Львів – 2019

Тема 1. Музичний звук (4 год.).

Одним з найважливіших завдань викладача з теорії музики є ознайомлення студентів з основними музично-теоретичними поняттями, необхідними для свідомого розуміння музичного мистецтва. До них на початковому етапі належать відомості про такі явища як музичний звук, його властивості, обертони, резонанс, музичну акустику. Розглядати ці теми бажано у площині наукового фокуса/

Паралельно з освоєнням вокально-хорового репертуару, ведеться робота над вивченням основ музичної грамоти, теоретично окресленої як структурно важливий елемент уроку музики чи уроку мистецтв у загальноосвітній школі. Необхідними для майбутніх учителів є знання про найважливіші поняття з теорії музики: діапазон, регістри, звукоряд, октави. Важливим для вчителя музики є уміння запису звуків за літерною системою, знання знаків альтерації, похідних ступенів, походження діатонічних і хроматичних півтонів та цілих тонів, а також відомості про енгармонізм звуків. Всі ці питання містить тема "Музична система".

Тема 2. Історія розвитку нотації. Нотне письмо.. (4 год.).

У розділі "Нотна графіка" студент повинен оволодіти знаннями з історії розвитку музичної нотації, уміти їх класифікувати, аналізувати та знаходити відмінності, відчувати еволюцію та позитивні зміни у розвитку нотації. Тому спочатку доцільно зосередити увагу на історії розвитку літерних нотацій та невмів. Особливу увагу студентів потрібно зупинити на реформі Гвідо Аретинського, давньоруській знаменній нотації, мензуральній та цифровій нотаціях, їх позитивних і негативних сторонах.

Набуття фахових навичок майбутнього вчителя уможлиблюється за допомогою базових знань про основні елементи музичної мови, "будівельного матеріалу музики" як: ноти, паузи, тривалості, знаки збільшення тривалостей. Студент повинен вільно оперувати цими поняттями, які чітко викладені у темі "Нотне письмо".

Тема 3. Ритм. Метр. Розмір. Акцентуація. Ритмічний рисунок Пунктирний ритм. Синкопа. Види синкоп. (4 год.).

В процесі вдосконалення специфічних музичних здібностей школярів вирішальну роль мають відігравати почуття ладу, метро-ритму та музичної форми. Саме від них залежить те, чому більшість дослідників з проблем музичного сприйняття відводить перше місце – емоційний відгук на музику. Для успішного розвитку зазначених базових навичок учитель має чітко уявляти собі джерело тих первісних протилежних сил, які містять у собі такі музичнотеоретичні поняття та явища як ритм, метр, розмір (прості, складні, мішані розміри). А також темп, класифікація темпів, ритмічний рисунок, акцентуація, різновиди ритмічних фігурацій, їх застосування та виражальна функція у музичних творах різних композиторів. Доцільним доповненням до викладення теми стануть відомості про універсальність поняття "ритм" та виразне уявлення про ритмосмислову інтерпретацію у поезії, художній прозі, живопису, музиці, а також формотворчу роль ритму у музичних творах. Особливе місце у переліку основних тем з розділу "Музична морфологія" посідають теми пунктирний ритм (довгий та короткий), синкопа, види синкоп, правила групування. Застосування пунктирного ритму та синкопи як виражальних ритмічних засобів у музичних творах різних композиторів.

Тема 4. Музична форма. Музична фактура. Музичний жанр. Музичний стиль.(4 год.)

У системі професійної підготовки педагогів важливу роль відіграє комплекс музично-теоретичних дисциплін, який становить цілісну систему знань про розвиток та еволюцію музичного мистецтва. Однією ланкою з засобами музичної виразності є ознайомлення з поняттям музична фактура та музична форма. Фактура – художнє оброблення звукового матеріалу в музиці, інтонаційно-усвідомлена звукова тканина музичного твору. Фактура належить до неспецифічних музичних засобів, що спираються на весь життєвий досвід людини і на закони конкретно-чуттєвого сприйняття музики. Важливим є

висвітлення питань формотворної ролі фактури, яка повинна розглядатися багатоаспектно. Студент повинен отримати знання з таких тем: музична форма. Класифікація музичних форм. Фактура. Різновиди фактур. Гармонічний аналіз видів фактур у заданих фрагментах творів різних композиторів. Виразальні можливості фактури. Роль музичної форми для архітектоніки музичного твору. Система взаємодії елементів музичної мови, що розкриває художній зміст твору становить музичну форму. В процесі розгортання музичної форми утворюються різні побудови. Їх послідовність, співвідношення та пропорції визначають тип музичної форми. Студенти повинні отримати знання про музичну фактуру та форму, сформувати навички аналізу музичної палітри з використанням зазначених понять.

На заняттях зі старшокласниками вчитель музики має приділяти більше уваги систематизації музичних знань про епохи, стилі, напрямки, жанри, творчість окремих композиторів. Майбутній вчитель музики повинен оперувати такими важливими музично-теоретичними поняттями як жанр та стиль, для того, щоб допомогти школярам різного віку у сприйнятті музичного мистецтва, сприяти вірним уподобанням та розвитку естетичного смаку, формуванні асоціативного мислення та художнього відтворення музичних творів. Студенти повинні отримати знання основних теоретичних положень. Жанр – одна із засадових категорій музики, яка визначає класи, типи, роди й різновиди творів, об'єднаних спільністю життєвого призначення й змісту, умовами виконання і сприйняття. Музичний стиль – це коло музичних образів та засоби їх втілення, що відбивають систему музичного мислення епохи (наприклад, стиль бароко), національної музичної культури (стиль української класики) або композитора (стиль Й. С. Баха). До поняття стилю обов'язково входить зміст твору і особливості музичної мови. Ці поняття розглядаються у контексті гармонічного аналізу музичного твору. При аналізі творів композиторів різних епох студент повинен оперувати поняттями музичний жанр, музичний стиль, класифікація жанрів, різновиди музичних стилів, набути уміння робити гармонічний аналіз музичного твору з застосуванням знань різних жанрів та стилів, а також при

характеристиці засобів виразності акцентувати увагу на виражальних можливостях і ролі музичного стилю та жанру для архітектоніки музичного твору. При вивченні теми доцільно використовувати творчі завдання такого типу: скласти період у будь-якому жанрі та стилі композитора.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові:

1. Андрєєва О. Основи музичної грамоти [Текст] / О. Андрєєва. – Вид. 5-те випр. і допов. – К. : Музична Україна, 1993 – 136 с. : нот.
2. Барська З. Барви української народної пісні [Текст] : хрестоматія / З.Барська. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004.– 180 с.
3. Виноградов Г. Елементарна теорія музики і сольфеджіо [Текст] : учбовий посібник. Ч. 1-2 / Г. Виноградов. – К. : Музична Україна, 1969. – 198, [2]с.
4. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики [Текст] : навчальний посібник / М. Калашник. – Харків : Фактор, 2004. – 352 с.
5. Павлюченко С. Елементарна теорія музики [Текст] : посіб. для муз. шк. та уч-щ / С. Павлюченко.– К. : Музична Україна, 1980. – 158, [2] с.
6. Побережна Г. І. Загальна теорія музики [Текст] : підручник / Г. І. Побережна, Т. В. Щириця. – К. : Вища школа, 2004. – 303 с. : іл.
7. Поплавська Ю. О. Методика навчання музичної грамоти в початковій школі [Текст] : навчально-методичний посібник / Ю. О. Поплавська. – 3-тє змінєне та допов. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 128 с.
8. Смаглій Г. А. Основи теорії музики [Текст] : [підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтв] / Г. А. Смаглій, Л. В. Маловик. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Х. : Факт, 2001. – 384 с.

9. Способин И. В. Элементарная теория музыки [Текст] : учеб. для муз. уч-щ / И. В. Способин. – Изд. 8-е. – М. : Музыка, 1984. – 199 с. : нот.
10. Упражнения по элементарной теории музыки [Текст] : учеб. пособие / [авт.-сост.: Н. Ю. Афонина, Т. Е. Бабанина, С. Е. Белкина и др.]. – Л. : Музыка, 1986. – 176 с.
11. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки [Текст] / В. Хвостенко. – М. : Музыка, 1973. – 285 с.
12. Шип С. Музична форма від звуку до стилю [Текст] : навчальний посібник / С. Шип. – К. : Заповіт, 1998. – 367, [1] с.
13. Юцевич Ю. Є. Музыка [Текст] : словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с. : 77 нотних прикладів та малюнків. Допоміжні
14. Алексеев Б. Элементарная теория музыки [Текст] / Б. Алексеев, А. Мясоедов. – М. : Музыка, 1986. – 240 с.
15. Вахромеев В. Элементарная теория музыки [Текст] / В. Вахромеев. – М.: Музыка, 1975. – с.
16. Ганзіна Т. Правила з елементарної теорії музики [Текст] : посібник для учнів музичних шкіл та шкіл мистецтв / Т. Ганзіна. – К. : Мелосвіт, 2002. – 76 с.
- 38
17. Келіна Н. Безмашинное программирование в курсе элементарной теории музыки [Текст] / Н. Келіна, А. Волшаник, Л. Лебец. – К. : Музична Україна, 1985. – с.
18. Колесса Ф. Шкільний співаник [Текст] : з педагогічної спадщини композитора / Ф. Колесса. – Вид. 2-ге. – К. : Музична Україна, 1993. – 223, [1] с.
19. Кушка Я. С. Збірник пісень для школярів [Текст] : нотний додаток. Ч. 2. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 124 с.

20. Пісенник [Текст] : збірник пісень для учнів 5–8 класів загальноосвітньої школи / упоряд. В.Я.Квашук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 128 с.
21. Поляковська С. П. Використання довідникових матеріалів з музичної грамоти [Текст] : для абітурієнтів вищ. навч. закладів культ. і мистецтв I-II рівнів акред. / уклад. С. П. Поляковська. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 40 с.
22. Рябчун А. С. Подарунок дітям [Текст] : пісні для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / упоряд. Н.А.Гранжа. – Дрогобич : Просвіт, 2010. – С.22.
23. Списаренко Б. Д. Золоте покотьюло [Текст] : літературно-музична різдвяна композиція / Б. Д. Списаренко, Є.І. Досенко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. – 31 с
24. Аспекты теоретического музыкознания. Сб. науч. тр. (Серия "Проблемы музыкознания". Вып. 2). Л. 1989.
25. Из истории инструментальной музыкальной культуры. Сб. науч. тр. Л. 1988.
26. Музыкальная коммуникация. Сб. науч. тр. (серия: "Проблемы музыкознания". Вып. 8). Л. 1996.
- Традиция в истории музыкальной культуры. (Серия "Проблемы музыкознания". Вып. 3). Л. 1989.
27. Э.П. Костина. Новые подходы к музыкальному образованию детей раннего и дошкольного возраста. Нижний Новгород: издание доцент НИРО, 2002 г.
28. Эволюционные процессы музыкального мышления. Сб. Науч. тр. Л. 1986.
29. Р. Рудица. Музыка как изобразительное искусство.// Петербургский час пик: № 45, 15-21 ноября 2000 г.